

# vexilotologie

## 146

ISSN 1211-2615

ZPRAVODAJ ČESKÉ VEXILOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI



# vexilotogie

## 146

ISSN 1211-2615

**ZPRAVODAJ ČESKÉ VEXILOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI**

### NĚKOLIK POZNÁMEK K VEXILOLOGICKÝM SYMBOLŮM SLOVENSKÝCH SAMOSPRÁVNÝCH KRAJŮ (2. část)

František Picha

#### 4. Prapory, korouhve a další vexilogické symboly slovenských krajů

##### 4.1. Prapory a korouhve

Moderní vexilologii (a to nejen českou) se jako červená nit táhne dichotomie pojmu „vlajka“. Ve svém obecném významu je slovo „vlajka“ běžně užíváno pro vlajkový symbol jako takový (10), tedy pro vědomé uspořádání určitých symbolických barev a znamení na pružném listu připojeném k žerdi, sloužící jako prostředek společenské komunikace. Ve svém specifickém významu je pak vlajka jednou z forem, v níž se vlajkový symbol prezentuje, a je charakterizována tím, že se vlajkový list připevní na vlajkový stožár nebo ráhno pomocí šňůry, umožňující vztyčení a sejmoutí listu. Protože tato forma je u státních a komunálních vlajkových symbolů vzhledem k účelu a okolnostem užívání formou základní a hlavní, definuje se vlajkový list (tedy náplň listu - vlajkový motiv - a jeho rozměry) především pro takovéto použití a pojem vlajka ve svém obecném i specifickém významu zde splývá.

Nemůžeme ovšem opomenout, že dalšími možnými formami, kterými lze vlajkový symbol státu, regionu nebo komunity prezentovat, jsou prapor nebo korouhev. Prapor je charakterizován tím, že list je pevně spojen se žerdí, pomocí níž je vyvěšen nebo nesen. U korouhve je list připevněn svou kratší stranou ke krátké příčné žerdi a s ní je vztyčen či vyvěšen tak, aby splýval shora dolů. Obě tyto formy se k vexilogické reprezentaci státu, regionu nebo komunity používají pouze ve zvláštních případech, kdy formu vlajky není možné nebo vhodné použít, a mohou se od základní specifikace vlajkového symbolu lišit, především pak v rozměrech vlajkového listu. Použití vlajkového symbolu ve formě korouhve navíc mnohdy vyžaduje i modifikaci původního vlajkového motivu, protože je nepsaným pravidlem, aby původní horní okraj vlajky tvořil v případě vyvěšení ve formě korouhve její levou stranu (z pohledu pozorovatele) (11), a dále se obvykle dbá i na to, aby ty figury původního vlajkového motivu, jejichž pozice by se sklopením o 90 stupňů stala nedůstojnou, zachovaly svoji původní orientaci, i když se ostatní prvky vlajkového motivu adekvátně pootočí. Je nutné ovšem podotknout, že jakákoliv modifikace motivu či tvaru definovaného vlajkového symbolu vytváří ve své podstatě symbol nový a žádá-li se, aby určitá forma či modifikace původního vlajkového symbolu byla uznána a chápána ve stejném smyslu jako on, pak se musí definovat zvlášť.

Tuto pasáž uvádím především proto, že ač jsou slovenské krajské vlajky primárně definovány (a v Heraldickém registru zapsány) jako vlajky, příslušná Závazná nařízení kraje většinou počítají i s tím, že vexilogický symbol kraje je možno prezentovat i ve formě praporu (slovensky „zástavy“), případně i korouhve („koruhvy“). Vlajka kraje je tak vědomě chápána především ve svém obecném významu, tedy jako vlajkový symbol.

Podivejme se tedy na to, jak jednotlivá Nařízení definují prapory, případně korouhve vytvořené podle krajské vlajky (12). Citace z jednotlivých Nařízení uvádí kurzívou, bez číslování článků a odstavců.

### **Bratislava, Žilina**

*„Zástava samosprávneho kraja (ďalej len „zástava“) je utvorená podľa vlajky, je vždy pevne spojená zo žrđou alebo priečnym rahnom. Vzájomný pomer šírky a dĺžky zástavy sa ustanovuje tak, že dĺžka zástavy spravidla nepresahuje trojnásobok jej šírky.“*

*Zástava sa používa spravidla vo forme koruhvy.*

*Najkrašia koruhva má pomer strán 2:3,5 a najdlhšia koruhva má pomer strán 2:7.“.*

1) Vlajkový symbol kraje je tedy možno prezentovat jak ve formě praporu, tak i jako korouhev.

2) Všimneme si, že korouhev je považována jen za určitou formu praporu. Dalo by se o tom diskutovať, neboť korouhev by se dala chápat ako samostatná forma vlajkového symbolu (a tak to činí i autor článku), ale to je čistě věc názoru.

3) Ač mají oba kraje prakticky identický text v příslušných pasážích svých Nařízení, v jednom se podstatně liší. Bratislavské nařízení říká, že

*„Zástava sa používa spravidla vo forme koruhvy. Pri zvislom umiestnení je žltá farba vždy vpravo z čelného pohľadu.“.*

zatímco žilinské VZN má

*„Zástava sa používa spravidla vo forme koruhvy. Pri zvislom umiestnení je žltá farba vždy z čelného pohľadu vľavo.“*

Vlajky obou krajů mají žlutou barvu shodně v horním žerdovém poli listu. Pokud pojmem „z čelného pohľadu“ znamená „z pohľedu pozorovateľa na lícovou stranu“, pak se korouhev odvozená od vlajky Bratislavského kraje tvoří pouze pootočením listu o 90 stupňů, zatímco korouhev Žilinského kraje se odvozuje pootočením o 90 stupňů a obrácením vlajky na rub. Podle vexilogických zásad je levá strana korouhve, podobně jako horní strana u vlajky, považována za čestnou, a proto by měla žlutá barva z pohľedu pozorovateľa být nalevo a vexilogicky korektní je tedy pouze způsob „žilinský“. Ovšem uživatelé se musejí řídit Nařízením.

### **Košice, Prešov**

*„Pri slávnostných príležitostiach možno používať zástavu, ktorá má spravidla rozmerы 120 x 180 cm, utvorenú podľa vlajky samosprávneho kraja“.*

1) Prapor tedy má shodný pomér stran jako vlajka, primárně se má používať v rozmeroch stanovených Nařízením.

2) O korouhvi košické ani prešovské Nařízení nehovoří, takže v této formě se vlajka KSK resp. PSK používať nesmí.

### **Nitra**

*„Na spôsob použitia zástavy NSK a zaobchádzania s ňou sa vzťahujú v primeranom rozsahu ustanovenia o používaní vlajky NSK“.*

1) Lze tedy dovodit, že vlajkový symbol NSK ve formě praporu je možno použít jen v podobě a tvaru listu, který je identický s vlajkou, tedy v poměru stran 2:3.

2) O korouhvi Nařízení nehovoří, nelze tedy vlajkový symbol kraje ve formě korouhve použít.

### Trenčín

*"Podľa vlajky TSK je vytvorená zástava TSK. Zástava TSK nemusí dodržať stanovený pomer strán a je vždy pevne pripojená k žrdi alebo priečnemu rahnu."*

*"TSK môže používať aj ďalšie druhy zástav: ..... koruhva vo farbách TSK - predstavuje zvislú zástavu TSK, upevnenú na kratšie priečne rahno."*

1) Vexilologický symbol kraje lze tedy použít jak ve formě praporu, tak i ve formě korouhve. U praporu i korouhve lze použít libovolný pomér stran.

2) V případě korouhve není stanovena vzájemná poloha bílého a červeného pruhu při svislém vyvěšení. Principiálne by měl být bílý pruh nalevo od červeného z pohledu pozorovatele.

### Trnava

*"Vlajka samosprávneho kraja sa môže používať aj v podobe zástavy a koruhvy samosprávneho kraja."*

*Zástava samosprávneho kraja je utvorená podľa vlajky, je vždy pevne spojená zo žrđou alebo priečnym rahnom. Vzájomný pomer širky a dĺžky zástavy sa ustanovuje tak, že dĺžka zástavy spravidla nepresahuje trojnásobok jej širky. Pokiaľ zástava má formu koruhvy, platí pomer strán vymedzený v § 10 ods. 1 tohto nariadenia (NB: jde o pomér 2:3).*

*Zástava sa používa spravidla vo forme koruhvy."*

Vlajkový symbol je tedy možno použít i ve formě praporu nebo korouhve. Zatímco vlajkový symbol kraje ve formě praporu může mít pomér stran odlišný od vlajky, korouhev se může používat pouze v poměru stran 2:3.

## 4.2. Obecná poznámka k terminologii

Ty krajské vlajky, jejichž list se vyznačuje „skandinávským čtvrcením“, jsou definovány jako „*Vlajka .... má podobu raz deleného a raz v jednej tretine od žrde štiepeného listu....*“ Při poměru stran 2:3 jsou tedy obě žerd'ová pole čtvercová. Z této skutečnosti také vychází Petr Exner ve svých *VexiINFO*, když vlajky tohoto typu definuje odlišně od oficiálního popisu, jako např. u Košického kraje (*VexiINFO* 63): „List vlajky tvoří žluté karé nad modrým čtvercovým polem a dva vodorovné pruhy, červený a žlutý“.

Dalo by se říci, že je to jedno, ale myslím, že není.

Položme si otázku, jak budou vlastně vlajkové symboly těchto krajů vypadat, bude-li pomér stran vlajkového listu jiný než 2:3, například budou-li používány ve formě praporu. Z terminologie užité u oficiálního popisu v Registru a Nařízeních lze dovodit, že podmínka dělení listu v jedné třetině jeho délky je podmínkou zásadní (je základní charakteristikou vlajkového motivu nezávislou na formě symbolu) a nesmí se tedy ani v případě praporu měnit, protože to není pro takovouto specifickou formu symbolu výslovně stanoveno. Vyplývá z toho tedy, že i prapory či korouhve o jiné relativní délce listu než 2:3 by měly mít svislou dělící linii stále v jedné třetině délky listu.

Exnerova definice ovšem předpokládá, že dominantním prvkem vlajkového motivu jsou čtvercová karé v žerd'ové části. Logicky by tento dominantní prvek pak měl být zachován i v praporové verzi s jiným poměrem stran. Takto konstruovaný prapor ovšem vypadá jinak než prapor zhotovený v souladu s oficiálním popisem.

Chtěl bych na této skutečnosti demonstrovat to, že analýzu vlajkového motivu a následnou specifikaci je nutno dělat i s ohledem na možné modifikace listu. Podotýkám, že vlajkový motiv (tedy definované uspořádání určitých barev a znamení na vlajkovém listu charakteristické pro

specifického nositele) je záležitostí pro vlajkový symbol rozhodující a nezbytnou, kdežto určený poměr stran je záležitostí specifickou a pro samu existenci vlajky jako symbolu svého nositele nikoliv nezbytnou.

Je to zajímavá, i když velmi okrajová záležitost. Největší problém je, že jsem žádný skutečný prapor slovenského kraje neviděl, a tak nevím, jestli moje dedukce je správná nebo ne a jestli nakonec by se neměl změnit popis vlajky podle Exnerova vzoru.

#### 4.3. Další vexilogické symboly kraju

1) Bratislavský kraj a Žilinský kraj definují ve svých VZN prakticky shodnými slovy i další vexilogické symboly kraje. Především je to „**Heraldická vlajka (zástava) samosprávneho kraja**“.

„Heraldická vlajka (zástava) samosprávneho kraja (ďalej len „heraldická vlajka“) predstavuje erb umiestnený na textile v tvare obdĺžnika, pomer výšky a šírky heraldickej vlajky je totožný s pomerom výšky a šírky erbu“.

Myslím, že řada z vás může po přečtení usoudit, vycházejíc z toho, že pojmen „erb“ znamená štit se znakem, že se bude jednat o případ, kdy štit se znakem kraje je umístěn na obdélníkovém vlajkovém listu. A následně lze namítat, že není jasné, jaká je barva vlajkového listu, ani jaká je velikost erbu ve srovnání s listem, ani v jaké části listu je erb položen. A u žilinského symbolu se ani nedozvíme, jaké jsou rozměry listu, protože Nařízení na rozdíl od bratislavského nedefinuje výšku a šířku erbu.

Ovšem, podíváme-li se ve VZN na definici standarty předsedy kraje, jejiž vyobrazení je známé, zjistíme, že

„Standarda predsedu predstavuje erb umiestnený na textile v tvare obdĺžnika, pomer výšky a šírky standardy predsedu je totožný s pomerom výšky a šírky erbu a je olemovaná lemom vo farbách samosprávneho kraja.“

Prakticky shodnými slovy „erb umiestnený na textile v tvare obdĺžnika“ je tedy definována známá skutečnost, že vlajkový motiv je vytvořen promítnutím obsahu erbu do obdélníkového vlajkového listu.

Jedná se tedy v případě heraldické vlajky kraje skutečně o heraldickou vlajku v tom smyslu, tak jak se používá ve vexilogii (13) a jde de facto o vlajku vzhledově stejnou, jako je standarda předsedy kraje, ale bez olemování.

2) Do budoucna lze očekávat v Bratislavském i Žilinském kraji další přírůstek do rodiny slovenských regionálních vexilogických symbolů, neboť jejich nařízení slibují, že

„Predseda môže stanoviť podobu spojenia heraldickej vlajky s vlajkou (zástavou) a podmienky používania takejto kombinovanej - veľkej vlajky (zástavy) a kombinovanej zástavy (koruhvy), ku ktorým je pridaný erb“.

3) I Trenčínský kraj má, alespoň na papíře, další vexilogické symboly:

„TSK môže používať aj ďalšie druhy zástav:“

a) znaková zástava TSK - predstavuje zástavu, na ktorej je premietnutý obsah erbu bez štitu

b) krátká zástava TSK - predstavuje obdĺžnu zástavu, ktorá je dlhšou stranou pripojená k žrdi

d) kombinovaná koruhva - predstavuje spojenie koruhvy a znakové zástavy“.

V obou případech si s chutí počkáme na výsledky.

Poznámky:

- (10) Slovenská terminologie užívá velmi vhodně pro vlajkový symbol jako takový slovo „vexillum“.

- (11) Vlajkový list se tak nejen sklopí o 90 stupňů, ale ještě obrátí na rub !
- (12) VZN Banskobystrického kraje bohužel nebylo k dispozici, takže bude hodnoceno pouze 7 krajů.
- (13) V anglické terminologii se pro tento typ vlajky užívá termín „banner“ či „armorial banner“, tedy jde spíše o znakovou vlajku, ale termín heraldická vlajka je v tomto kontextu dostatečně zaužívaný.

*An eminent Moravian vexillologist compares the procedure of the regional symbols' adoption in Slovakia to that one applied in the Czech Republic in his article which continues from Vexilologie No. 145. While Slovak regional authorities – unlike in the Czech Republic – are fully entrusted with their adoption and the central administration is relatively vague with their official registration at the Interior Ministry only, their display and legal protection is stipulated in Slovakia in more details and with a stronger legal background than in Czechia. Consequently, Picha evaluates those differences from the point of view of the final design of Slovak regional flags – “a Scandinavian quartering” of their surface in basic armorial colours that issues in a certain uniformity of them. However, all of them meet criteria of modern vexillology, indeed. Unlike in the Czech Republic, Slovak regions' leading officials – presidents - display their own vexillological symbol – a banner designed in the unified pattern given by the Interior Ministry in form of an armorial flag derived from the respective quite complicated and composite arms. Moreover, Slovak self-governing regions also use their flags in form of flying and/or hanging banners, i.e. in the way that is not recommended in Czechia.*

## OLGA MASARYKOVÁ A JEJÍ VEXILOLOGICKÉ AKTIVITY

Aleš Brožek

Olga Masaryková je nejméně známým dítětem Tomáše Garrigue Masaryka. Stejně tak se dosud ani nepsalo o jejích vexilogických aktivitách, ačkoliv jsou pozoruhodné.

Olga Masaryková se narodila 25. května 1891 (1) v Tomášské ulici v Praze jako nejmladší sourozenec Alice, Herberta a Jana. Podobně jako Jan navštěvovala obecnou školu na Malé Straně a jako Alice dívčí gymnázium spolku Minerva ve Štěpánské a později Vojtěšské ulici, kde také v červnu a červenci 1910 maturovala s vyznamenáním (2). Byla sportovně zdatná a hrála velmi dobře tenis. Od zimního běhu 1910/11 do zimního běhu 1912/13 studovala na filozofické fakultě české univerzity Karlo-Ferdinandovy (3), ale studium nedokončila. V r. 1913 se provdala za JUDr. Vendelina Halika, již následující rok se rozvedla. V prosinci 1914, několik měsíců po vypuknutí války, odjela společně se svým otcem do Itálie. Následoval několikaměsíční pobyt ve Švýcarsku, kde studovala francouzštinu a sportovala, a cesta s otcem do Velké Británie v září 1915. Zde se rovněž vzdělávala a postupně více a více působila jako otcova politická pomocnice. Poté, co T.G. Masaryk odjel v květnu 1917 do Ruska, její činnost jako jeho zástupkyně v Londýně a zprostředkovatelky kontaktů s krajanskými obcemi nabyla na intenzitě.

V květnu 1918 odcestovala za otcem do USA. V té době již měla plnou moc Československé národní rady (dále jen ČSNR) pro všechny finanční, politické a právní transakce (4). V USA se zcela zapojila do propagování českého a slovenského národa a díky svému mládí a zapálení ji začali novináři (5) označovat za českou Johanku z Arku (obr. 1). V neděli 30. června 1918 pronesla v Carnegie Hall v New Yorku projev o významných českých ženách a svou řeč zakončila slovy Karla Havlíčka Borovského „Moje barva červená a bílá, moje heslo – poctivost a síla“ (6).



obr. 1

První zmínky o její vexilogické aktivitě zaznamenáváme již 19. června 1918. V diáři (7), který vedla v prvních měsících amerického pobytu, si poznamenala pro ten den schůzku s Karlem Perglerem (8) a 10 úkolů. Poslední bohužel pouze ve zkratkách „*Boh. lands flag? pin? silk?*“ (vlajka českých zemí? odznak? hedvábí?), takže můžeme jen spekulovat, zda s K. Perglerem hovořila o podobě vlajky či o jejím zhodovení.

Patrně již v této době (9) připravila O. Masaryková dvoustránkový text nazvaný Coats of Arms of the Czechoslovak Lands (10). Vedle popisu znaků Čech, Moravy, Slezska a Slovenska (11) nezapomněla v něm ani popsat zemské barvy. Kromě již vzpomínaných českých barev (bílé a červené) zmínila moravské barvy jako červenou a bilou (12), slezské jako žlutou a černou a slovenské jako červenou, bílou a modrou.

Několik řádků věnovala i vlajce ČSNR. Pro vexilology je cenné zjištění, že se zpočátku předpokládalo, že vlajka „Československé národní rady a jejich armád“ bude jen bílá a červená. V jejím popisu se projevila snaha O. Masarykové, aby pořadí vodorovných pruhů bylo stanoveno jednoznačně, a proto použila slova „*bílá tvoří horní polovinu vlajky*“. Vlajku vysvětlila větou: „*Je to stará česká vlajka, která byla přijata Slováky v jejich revoluci v r. 1848*“.

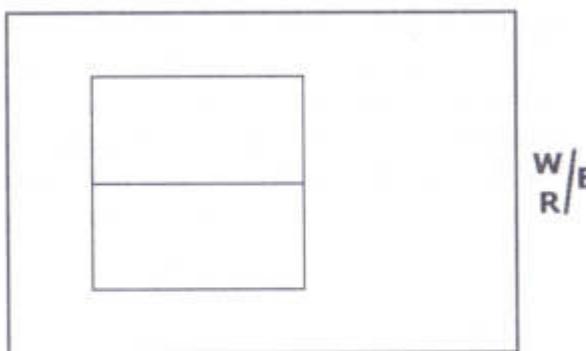
Dvoustránkový text Coats of Arms of the Czechoslovak Lands se stal rovněž podkladem pro publikaci The Czechoslovak Flag, jejíž přípravou se zabývala Olga Masaryková od poloviny září 1918. Důvod, proč se chystalo vydání takové publikace, vysvětluje její dopis Rudolfu Růžičkovi (13) z 20.9.1918, v němž vyjadřuje naději, že se pomocí ní odstraní „*ta ohromná různost v kompromisních vlajkách*“. Existují tři verze strojopisu (14), přičemž první je nedatovaná, její název The Czechoslovak Flag je opraven rukou na The Tchechoslovak Flag (15) a dopsán měsíc září 1918 (Sept. 1918) a jména Pergler a Tvrzický (16), se kterými byl zřejmě text konzultován. K této verzi je připojen přípis patrně od sekretářky O. Masarykové, která poznamenala, že „*Růžička a Mrázek mají pouvoř dělat bez schůze oč je Publ. Infor. žádá atd. A dostanou potřebné sumy od T.G.M. nebo Vás*“.

U první verze je vynecháno místo pro správný anglický výraz pro zakončení žerdi vlajky ČSNR a ve větě, kde se líčí prolévání krve Čechy a Slováky pod bíločervenou vlajkou, je pořadí zemí Itálie, Francie a Rusko. U další verze je pořadí pozměněno na Francii, Itálii a Rusko (17) a chybí věta, že bíločervená vlajka byla přijata za oficiální vlajku

ČSNR. Tato verze má název The Tchecho-Slovak Flag a je datována September 1918. Název je rukou opraven na The Czechoslovak Flag a k němu je připojen podnázev The National Colors. Datum je však škrtnuto, což naznačuje, že buď se 2. verze upravovala až v říjnu 1918, nebo že už se nepočítalo s tím, že se vytíštění stihne během září 1918.

Vypuštění věty o bíločervené vlajce jako vlajce ČSNR svědčí o tom, že do hry vstoupil návrh M. R. Štefánika (18). Neexistovala však zřejmě jeho přesná podoba, což pečlivé Olze Masarykové vadilo. Překreslila si jej na jeden poznámkový list formátu 126 x 202 mm s vodotiskem Hammermill Bond a vybarvila pastelkami. Asi se jí příliš nelíbil (19), proto tužkou kolem něho naskicovala sedm dalších možných řešení. Z nich lze jednoznačně popsat a překreslit pro publikování ve *Vexilologii* tří. První iná tmavě vyšrafovaný list, aby se zřejmě naznačila jeho modrá barva, a u žerdi bíločervené obdélníkové pole (**obr. 2**), druhé tvoří bíločerveně dělený štít s písmeny Č S ve středu vlajkového listu (**obr. 3**) a třetí má bílý a červený vodorovný pruh s písmeny Č S tak, že v žerd'ové i vlajici části vznikly stejně široké modré svislé pruhy (**obr. 4**). V dalším návrhu se pokusila se i o modifikaci tvaru vodorovně položeného bíločervené polceného štítu, ale nakonec se obrátila na grafika Rudolfa Růžičku, aby vlajce ČSNR dal konečnou podobu.

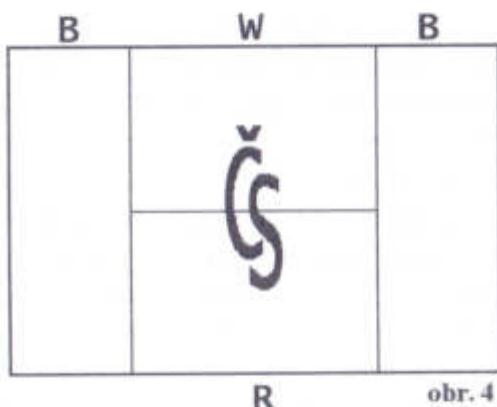
Na dalším poznámkovém listě se stejným vodotiskem zmiňuje O. Masaryková R. Růžičku ve spojení s úkolem „dát tisknout znaky ... a husitskou vlajku podle kancionálu“, J. Mrázka s úkolem „dát dělat vlajky: velké bíločervené, velké husitské...“ a poznamenává, že Tyroly mají červenobílou vlajku. Na třetím poznámkovém listě se pokusila O. Masaryková vlajku ČSNR anglicky popsat. Množství škrtů naznačuje, že se nejdalo o lehkou úlohu. Pro zakončení žerdi nejprve užila výraz „top“ (vrcholek) a poté jej škrtla a dala přednost vazbě „surmounting the staff“ (nad žerdí ční). Její popis vlajky ČSNR ve volném překladu do češtiny zněl: Na bílém a červeném štítě, položeném vodorovně, jsou iniciály Č S užívané na uniformách československých armád ve Francii a Itálii. Modré pole je převzato z barvy tří hor, Tatry, Matry a Fatry. Nad žerdí ční čtyři propletené kruhy, symbolizující čtyři země tvořící československý stát. Tento popis se dostal až do 3. verze, která vznikla teprve 8. října 1918 (20).



obr. 2



obr. 3



obr. 4

Než se však dospělo ke 3. verzi, vyměnila si O. Masaryková s R. Růžičkou několik dopisů. V dopise z 19. září 1918 mu vysvětlila, že „nás československý je prapor bíločervený a má se při všech oslavách užívat jako takový. ...Prapor Národní rady je jen revoluční prapor a nezavazuje nijak do budoucnosti. To jen národ může rozhodnout, zůstane-li“. V dopise z 20. září 1918, kdy již dostala od R. Růžičky upravenou kresbu vlajky ČSNR, poněkud změnila své rezolutní hodnocení této vlajky, připustila, že vypadá krásně, a požádala o její zhotovení z hrubé látky, aby mohla být připevněna na autě vedle bíločervené. Zároveň vyžadovala vyhotovení větší vlajky ČSNR, která bude viset na domě. Domnívala se, že nevadí, když její rozměry budou jiné než rozměry bíločervené vlajky. Pochválila i barvu modrého odstínu, kterou R. Růžička stanovil (21). O vlajce ČSNR opět píše, že je to jen (slovo „jen“ Olga Masaryková navíc podtrhla) vlajka prozatímní vlády a nijak nezavazuje do budoucnosti. Upozornila na nebezpečí, že by to pletlo Američany i naše, kdyby se systematicky užívala při oslavách vedle bíločerveného praporu.

V dopise z 28. září 1918 sdělila R. Růžičkovi, který do publikace *The Czechoslovak Flag* maloval znaky všech zemí a neznal barvy slovenského znaku, že „slovenský znak má červené pozadí, modré hory, bílý kříž“. Náklad publikace stanovila na 5 tisíc exemplářů. Požádala o vyhotovení černých čtvercových husitských korouhví s červeným kalichem a dlouhých červených husitských vlajek s bílým kalichem a nápisem *Veritas Vincit* na rubu. Upřesnila i počty hedvábných a vlněných bíločervených vlajek a vlajek ČSNR. Na návrh R. Růžičky z 25. září 1918, aby se do publikace vkládal český text, který by přeložil J. Tvrzický, pokud by sama na to neměla čas, a posílal československým organizacím, nezareagovala.

Až 11. října 1918 napsal R. Růžička Olze Masarykové, že má vše hotovo pro reprodukci a tisk znaků a vlajek. Sdělil jí i rozpočet na 5 tisíc exemplářů formátu 9 x 12 palců o 4 stranách (22) v šesti barvách na štočky. Cena měla dosáhnout 490 dolarů a počítalo se s dalšími 73 dolary za 5 tisíc obálek. Dalších 1000 exemplářů mělo stát 44 dolarů. Zároveň vyslovil obavu, že výroba hedvábných vlajek bude příliš drahá. O dva dny později napsal Olze Masarykové i Josef Mrázek (23) a informoval ji o ceně praporů. Upozornil ji, že výrobce vlajek Ján Janček (24) čeká, jak ČSNR rozhodne a zda dostane 200 dolarů na zakoupení látek.

Poté, co Olga Masaryková 16. října 1918 schválila náklad a cenu publikace, odepsal ji R. Růžička následující den, že 17. října byly odesány vlajky, které Jančekova firma vyráběla přes noc. K vexilogické publikaci sdělil, že bude okamžitě vytiskena v nákladu 5 tisíc exemplářů (25).

Dopisem z 18. října 1918 potvrdila O. Masaryková R. Růžičkovi přijetí vlajek. S potěšením sdělila, že „přišly v pravou chvíli. Dnes byla vyhlášena Deklarace nezávislosti, a tak byla vyvěšena státní vlajka“ (26). Znovu zdůraznila, že pouze bílá a červená je národní...[a požádala, aby vlajka ČSNR měla v publikaci méně důležitou pozici].

V dopise z 21. října 1918 R. Růžička uklidnil O. Masarykovou, že dohlédne na to, aby v publikaci vypadala vlajka ČSNR jako podřízená československé vlajce, čehož docílil typografickými úpravami. Zároveň ji seznámil s úmyslem vydat Deklaraci nezávislosti rovněž v nákladu 5 000 výtisků. Konečně 29. října 1918, tedy den po vyhlášení nezávislosti Československa v Praze, poslal R. Růžička O. Masarykové náhled publikace ke korekturám a požádal ji, aby jej vrátila co nejdříve.

Porovnáme-li konečný text publikace s textem 3. verze, vidíme, že R. Růžička jej značně zestročnil. Vynechal údaj, že stříbrný lev na červeném štitu je historickým znakem českých zemí, že československá vlajka má dva vodorovné a stejně široké pruhy a že odstín červené je stejný jako na trikoloře. Údaje o vlajce mu zřejmě připadaly zbytečné, protože se

daly odvodit z barevné kresby na další straně. Kupodivu ale vypustil i údaj, že bíločervenou vlajku užívali Češi proti černožluté rakouské a Slováci proti červenobílozelené maďarské vlajce. Vynechal také pořadí barev slovanské trikolory, kterou Olga Masaryková popsala jako bílomodročervenou. Z popisu vlajky ČSNR odstranil navíc údaj, že štít je položen vodorovně. Ponechal však údaj září 1918 jako datum vydání, což vedlo vexilogovy v pozdější době k tvrzení, že bíločervená vlajka je oficiální vlajkou Československa od tohoto měsice (27). Ve skutečnosti však publikace vyšla koncem října či počátkem listopadu 1918.

Pozdější vexilogické aktivity Olgy Masarykové nejsou známy. Před návratem do Československa v prosinci 1918 ještě objednala 26. a 30. října 1918 další látkové vlajky u firmy J. Jancek. Ty firma dodala 30. října, 2., 4. a 8. listopadu 1918 a celková částka za ně vzrostla na 647,58 dolarů (28). V Československu pak starost o vlajky připadla jiným osobám. Olga Masaryková se ostatně dlouho v ČSR nezdržovala. V prosinci 1920 se provdala za švýcarského urologa Henri Julese Revillioda, jemuž porodila dva syny Herberta a Leonarda. S nimi přijízděla do své vlasti na krátké návštěvy do roku 1938, ale poté vzhledem k okupaci Československa a ke komunistickému puči v r. 1948 se už do Československa nikdy nevrátila. Na „vexilogické“ heslo K. Havlička Borovského nikdy nezapomněla a ještě v dopise z 29. března 1973 znova napsala: „*Moje barva je červená a bílá, moje heslo poctivost a síla*“ (29). Zemřela 12. září 1978 v Beaconsfieldu (Buckinghamshire).

#### Poznámky:

- (1) Pokud není uvedeno jinak, biografické údaje jsou převzaty z publikace Dagmar Hájkové: Olga Masaryková-Revilliodová. Brno : Masarykova společnost Brno, 2004. 19 s.
- (2) Z výročních zpráv vyplývá, že s výborným prospěchem studovala pouze v 1., 3., 5. a 8. třídě.
- (3) Z Knihy studujících za zimní běh 1910/11 vyplývá, že si zapsala i Noetiku přednášenou otcem.
- (4) Plnou moc jí vystavil E. Beneš 1. 5. 1917. Rukou psaný originál i strojopis jsou opatřeny razitkem Conseil National des Pays Tchéques a jsou uloženy v Archívě Ústavu T.G. Masaryka ve správě Masarykova ústavu Akademie věd ČR, fond OGM, karton 1, složka 1.
- (5) *New York Herald* z 26. 6. 1918, *Philadelphia Public Ledger* ze 7. 7. 1918.
- (6) Citováno podle článku „Schůze československého lidu s professorem Masarykem“ otištěného v *Hlasu lidu* (New York) z 2. července 1918. Náčrt rukou psaného projevu se dochoval ve fondu OGM, karton 6, složka 25.
- (7) Fond OGM, karton 1, složka 2.
- (8) Karel Pergler (1882-1954) byl v té době místopředsedou Odbočky ČSNR v USA a tajemníkem T. G. Masaryka.
- (9) V konceptu dopisu adresovaném Rudolfu Růžičkovi z 28. září 1918 uvádí Olga Masaryková, že popisy znaků měla pro „*tatu v dřívější době*“.
- (10) Ve Fondu OGM, karton 6, složka 24 jsou dvě strojopisné verze tohoto textu. Liší se pouze grafickou úpravou.
- (11) Barva štítu je chybně uvedena jako modrá a barva trojvrší jako červená. Podobnou chybu lze vidět i na Preissigově plakátu z roku 1918!

THE CZECHOSLOVAK FLAG  
HISTORIC COAT OF ARMS OF THE  
CZECHOSLOVAK LANDS



ARMS AND FLAG OF THE  
CZECHOSLOVAK NATIONAL COUNCIL



LIBRARY  
OF THE  
UNIVERSITY OF ILLINOIS

## THE CZECHOSLOVAK FLAG

THE colors of the Czechoslovak flag are white and red, in two stripes, the white above the red. This, the historical flag of Bohemia, has been the flag of the Czech and Slovak revolutions against the Hapsburgs from the very beginning, and was used in the revolution of 1848 both by the Czechs and by the Slovaks. *The Slovaks of Hungary have lately been using the so-called "Pan-Slavic" tricolor, which, however, is properly Russian. In the Manifesto of the Slovak Constituent Assembly (Liptovsky Sv. Mikulas, May, 1848), the right to use the white and red as the national colors of Slovakia was made one of the chief demands.*

The white-red flag is consecrated by its use in the Czechoslovak armies in the present revolution. Under this flag Czechs and Slovaks have shed their blood in France, Italy and Russia for the cause of the Allies and for their Independence. Hence the white-red flag is both the national and the battle flag of the Czechoslovaks.

## FLAG OF THE CZECHOSLOVAK NATIONAL COUNCIL

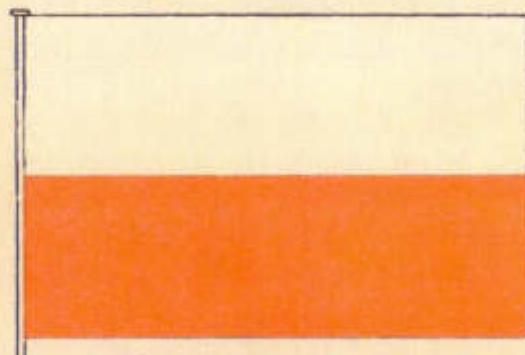
The future Diet of the Czechoslovak State alone can adopt an official flag for the State. During this war the Czechoslovak National Council, the provisional government of the Czechoslovaks, has adopted as its official colors white and red in a blue field. In the center are the initials Č S, the insignia of the Czechoslovak armies in France and Italy. The blue field is taken from the color of the three mountains Tatra, Matra and Fatra on the Slovak coat of arms. Surmounting the staff of the flag are four interlaced rings, symbolic of the four component lands of the Czechoslovak State: Bohemia, Moravia, Silesia, Slovakia.

CZECHOSLOVAK NATIONAL COUNCIL

WASHINGTON, D. C.

September, 1918

U.C.98c  
Cop.2  
929.9  
C.98c  
Cop.2



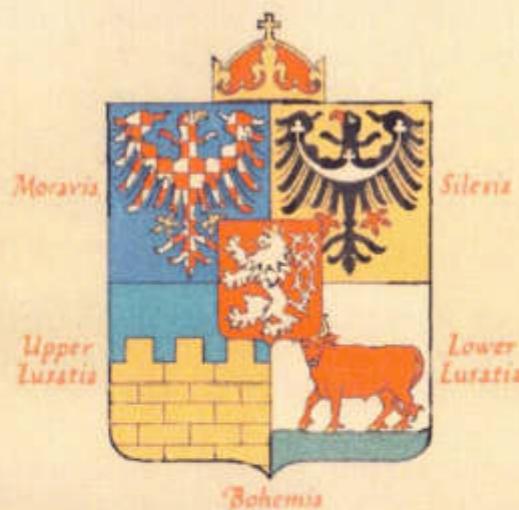
The Czechoslovak Flag



Kingdom of  
Bohemia



Duchy of Silesia



Coat of Arms of the Lands of the  
Ancient Bohemian Crown

*Upper and Lower Lusatia, formerly part  
of the Bohemian Crown, have since be-  
come incorporated with Germany.*



Margravate of  
Moravia



Slovakia



Arms and Flag of the  
Czechoslovak National Council

LIBRARY OF THE

AUG 13 1924

UNIVERSITY OF ILLINOIS

(12) Běžněji se uváděla kombinace žluté a červené nebo bílé, červené a modré. Srovnej článek J. Česáka: Prapory korunních zemí Rakousko-Uherska a jejich osudy po rozpadu monarchie. *Vexilologie* č. 75, s. 1459-1468.

(13) Český malíř a grafik Rudolf Růžička (1883-1978) strávil většinu života v USA. Jaroslav Cisař v publikaci Declaration of Independence of the Czechoslovak Nation by its Provisional Government : October eighteenth MDCCCCXVIII = Prohlášení nezávislosti československého národa zatímni vládou československou : Osmnáctého října MDCCCCXVIII, V Praze : Otakar Zahradník, 1933 ho označuje za autora znaku ČSNR. V době, kdy pomáhal O. Masarykové s přípravou publikace The Czechoslovak Flag, bydlel v New Yorku, 954 Lexington Ave. Jeho dopisy Olze Masarykové a koncepty odpovědí Olgy Masarykové na jeho dopisy jsou uloženy ve fondu OGM, karton 2, složka 9.

(14) Za upozornění na ně vděčím PhDr. Dagmar Hájkové z Ústavu T.G. Masaryka.

(15) V září 1918 se zvažovalo, zda je vhodné vytvořit v angličtině adjektivum „československý“, které by sice mělo podobný pravopis jako ve francouzštině, ale zároveň by se v něm dvakrát vyskytovala dvojhláska ch. Nakonec se T.G. Masaryk a jeho spolupracovníci přiklonili k dosud užívané podobě Czechoslovak.

(16) Josef Tvrzický (1884-1920) byl český inženýr a novinář, účastník čs. zahraničního odboje v Americe; od dubna 1915 tajemník Českého národního sdružení, od března 1916 šéfredaktor časopisu V boj, v r. 1918 ředitel tiskové kanceláře Odbočky ČSNR v Americe.

(17) Zřejmě už v té době se předpokládala politická orientace nového státu více na Francii než na jiné země.

(18) Viz např. R. Klimeš: Symboly Československé národní rady z let 1916-1918. *Vexilologie* č. 106, s. 2011-2013.

(19) V jednom z dopisů adresovaném R. Růžičkovi jej dokonce označila za diletaantský. Je zajímavé, že nikde neuvedla, že je to návrh M.R. Štefánika, i když jeho jméno zmiňuje několikrát na šestici lístků, které použila k psaní poznámek, např. „vzít: o vlajce, znaky, překlad, dopisy Milan“.

(20) Datum však bylo na 3. verzi škrtnuto.

(21) O. Masaryková v dopise napsala, že „modrý ton je moc dobrý, třebas Váš nákres má daleko krásnější odstín. Ale je nutno vzít, co je prakticky proveditelné.“ Malý vzorek modrého kusu látky zůstal připevněn ke zmiňovaným poznámkovým listům a dochoval se dodnes.

(22) Na 1. straně je název a podnázev publikace a pod ní znak ČSNR, 2. strana je textová, 3. obrazová (její reprodukci přinášíme ve zmenšení na obálce našeho zpravodaje) a 4. strana prázdná, resp. obsahující jen název tiskárny, kterou byl newyorský Bartlett-Orr Press.

(23) Čechoameričan Josef Mrázek (1889-1959) žil v té době na 86. ulici, 435 E v New Yorku, ve stejném domě jako Emanuel Voska (1875-1960), díky jemuž se aktivně zapojil do čs. zahraničního hnutí. V této době se živil jako fotograf. Později se proslavil jako výborný keramický návrhář. Jeho dopis Olze Masarykové z 13.10.1918 je uložen ve fondu OGM, karton 2, složka 8.

(24) Americký Slovák Ján Janček měl v té době firmu na 2. avenue v New Yorku.

(25) Ačkoliv se jednalo o poměrně velký náklad, do Československa se dostalo málo exemplářů. V r. 1985 při sestavování soupisu zahraniční vexilogické literatury v československých knihovnách (*Vexilologie* č. 60, s. 1203-1223) jsem našel v českých knihovnách už jen 4 exempláře: v knihovně Federálního shromáždění, Univerzitní knihovně v Praze, v knihovně Národního muzea a v Univerzitní knihovně v Brně. V Národní knihovně ČR (dřívější Univerzitní knihovna v Praze) se však později ztratil. Dále vím o →

třech exemplářích v amerických knihovnách: v Kongresové knihovně ve Washingtonu, v Dartmouth College Library v Hanoveru a v knihovně University of Illinois at Urbana-Champaign. Tam jako autora publikace uvádějí R. Růžičku, katalogy ostatních amerických i českých knihoven označují dílo za anonymní. Jeden exemplář má i Z. Svoboda po své babičce, která ho jako knihovnice ministerstva pro sjednocení zákonů a organizace veřejné správy dostala ve 20. letech 20. století, další exemplář se najde v osobním fondu Fr. Piseckého ve Vojenském historickém archivu a V. Vojtíška v Archivu hl. města Prahy.

(26) Datum 18. říjen 1918 jako první oficiální vyvěšení československé vlajky na domě v 16. ulici, kde T.G. Masaryk v té době bydlel, potvrdil Jaroslav Cisař v roce 1933. Uvedl, že se to stalo ráno, zatímco Jiří Kovtun na s. 552 své knihy Masarykův triumf (Toronto 1987) se odvolává na vzpomínu Herberta Adolphuse Millera, který tvrdil, že šel s Herbertem Brucem Broughamem za Masarykem v půl čtvrté odpoledne a uviděl ho na balkóně připevňovat vlajku se svým pomocníkem.

(27) Např Z. Svoboda ve *Vexilogii* č. 36, s. 623 tvrdí, že biločervená vlajka byla stanovena za československou státní vlajku usnesením ČSNR ze září 1918 a odvolává se právě na tuto publikaci. Publikaci „ze září 1918“ zmiňuje i P. Sedláček s E. Gregorovičovou na s. 89 katalogu výstavy Česká panovnická a státní symbolika : vývoj od středověku do současnosti. Praha : Státní ústřední archiv, 2002.

(28) Dopisy Jána Jančeka Olze Masarykové z října a listopadu 1918 ve fondu OGM, karton 2, složka 6.

(29) Dopis citovaný na s. 268 knihy L. Paukertové-Leharové: *V exilu s Olgou Masarykovou-Revilliodovou*. Praha : 2005.

*A leading Czech author on vexillology continues his series of articles dedicated to Czechoslovak personalities connected with inception of Czechoslovak national symbols in 1920. Daughter of the Founder of our independent State, President Masaryk, Olga was vexillologically active at the Czechoslovak National Council seated in Washington, D.C. (USA) after her arrival in May 1918. Namely, she was an author of a basic heraldic and vexillological document of the Council "The Czechoslovak Flag – Historic Coats of Arms of the Czechoslovak Lands" published in October 1918. She aimed to suppress disputes on choice of a new State's national symbols or that of its representative body among the emigrant circles and to make acquainted American public with our historical symbols. Olga Masaryková supported the historical flag of Bohemia (W over R) for National flag of Czechoslovakia against both new models preferred by different groups of Czech and Slovak fellow-countrymen living in the USA and influenced by their "Stars and Stripes" model and the symbol of the Council designed by M.R. Štefánik, another leader of the liberation movement.*

## **VLAJKY NEJVYŠŠÍCH PŘEDSTAVITELŮ STÁTŮ SVĚTA (DODATKY A DOPLŇKY VI)**

Jaroslav Martykán

Již zmiňovaný Orenského přehled vlajek hlav států z r. 2006 (1) upozornil na tolik jejich změn, které se již nevešly do loňského pokračování našeho volného seriálu na toto téma ve *Vexilogii* č. 142, s. 2735-2745, že jsme nuceni se k této tématice vrátit již nyní. Kromě toho se ani vývoj nezastavil a další nové symboly spatřily světlo světa.

## **LESOTHO**

Spolu se změnou státní vlajky 4.10.2006 došlo automaticky i ke změně vlajky krále, která jako dosud zpodobňuje státní vlajku, na níž byl emblém černého klobouku uprostřed bílého nahrazen upraveným státním znakem.

Na něm byla barva štítu a stuhy pod ním změněna ze žluté na hnědou (Pantone Brown 347C), barva krokodýla změněna z hnědé na modrou (Pantone Reflex Blue), zelené podnoží bylo rozšířeno o modré vrcholky pohoří a motto KHOTSO PULA NALA se nyní пиše білe.



Bruce Berry v DGF-Informationen č. 17 (leden 2007) prostřednictvím FOTW-Mailinglist.

## **MAURICIUS**

Poštovní známka z katalogu Briefmarke (Sammel Express 11/92) s prezidentským znakem, dosud uváděným jako ležícím na bílém listu prezidentské vlajky (2), nás



poněkud zmátlá. Podle zprávy Jana Zrzavého ze 14.10.2002 na FOTW (3), ji tvoří státní vlajka s prezidentským znakem uprostřed bílého kruhového pole vloženého na rozhraní druhého a třetího vodorovného pruhu. Prezidentská vlajka v této podobě byla přijata již 12.3.1992, aktuální podoba prezidentského emblému na webové stránce mauricijské vlády <http://ncb.intnet.mu/govt/house.htm> však uvádí, že iniciály RM nejsou zlaté, jak bylo uváděno původně, ale červené barvy.

[http://flagspot.net/flags/mu\\_of.html](http://flagspot.net/flags/mu_of.html)

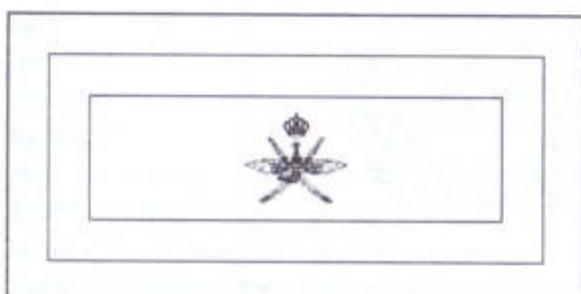
## **NIGÉRIE**

Odvolávaje se na námi dosud přehlédnutou opravu Alba francouzského námořnictva (4) z r. 2002 uvádí i Orenski jako novou vlajku prezidenta (a všech velvyslanců) státní trikolóru s velkým státním znakem uprostřed, jehož štítonoši – koně – jsou na rozdíl od předcházející uzance žluté barvy a stuha s černým heslem UNITY AND FAITH - PEACE AND PROGRESS bílá, ačkoliv dříve byly barvy koní a stuhy právě opačné. K těmto

změnám patrně došlo při zavedení nové námořní vlajky v r. 2002. Na FOTW to uvádí Željko Heimer 5.7.2002. [http://flagspot.net/flags/ng\\_pres.html](http://flagspot.net/flags/ng_pres.html)

### OMÁN

Poněkud novější variantu sultánské vlajky než *Vexilologie* č. 64, s. 1270 uvádějí pozdější přehledy (1, 3, 4) – na červeném listu o poměru stran 1:2 nese široký úplný červeno-zelený lem a uprostřed žlutý emblém, sestávající ze státního znaku opatřeného křídly a završeného ománskou korunou. Na FOTW



do 31.8.2002 to uvádí opět Željko Heimer.  
[http://flagspot.net/flags/om\\_sulta.html](http://flagspot.net/flags/om_sulta.html)

### PALAU

V r. 1999 vyrobila japonská firma Hattori Co. prezidentskou vlajku pro nejvyššího představitele tohoto tichomořského státu – světle modrý list o rozměrech 60 x 120 cm se zlatě vyšitým státním emblémem – pečetí – v horním rohu a zlatými trásněmi při vlajícím okraji. Je vyrobena v jediném exempláři, zavěšeném v prezidentově kanceláři, a není určena pro vyvěšování venku. Dne 4.8.2000 tuto skutečnost sdělil japonský vexilog Nozomi Karijasu, odvolávající se na bývalého prezidenta firmy Takudži Okumuru.  
<http://flagspot.net/flags/pw.html>



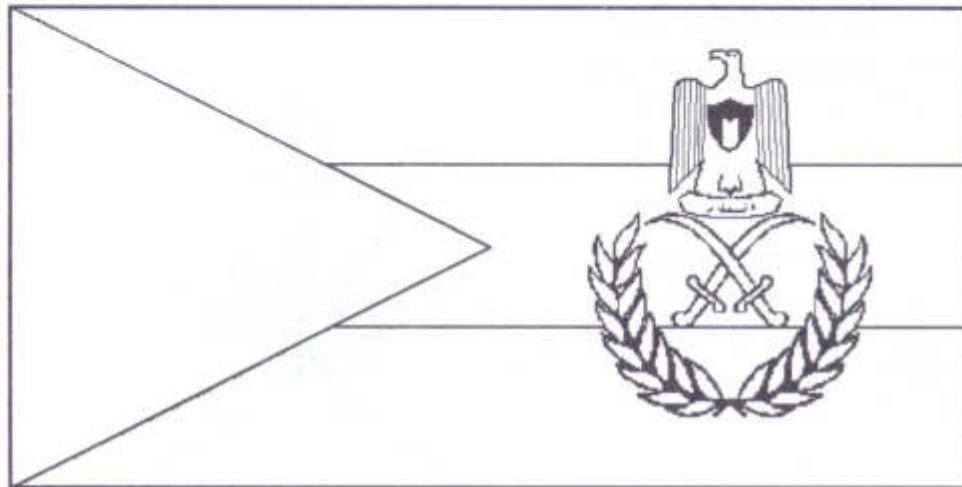
Y/B

### PALESTINA

Hotovým fantomem mezi vlajkami hlav států je symbol předsedy palestinské autonomie – když tuto funkci vykonával Jásir Arafat, tvořila ji palestinská vlajka se zlatým emblémem obsahujícím dvě zkřížené šavle uprostřed dvou palmových ratolestí ve vlající části bílého pruhu (viz sdělení Armando Noela du Payrat FOTW z 15.2.1999). O dva roky později stejný autor doplňuje změnu vlajky, kterou představuje přidání zlatého Saladinova orla nad zkřížené šavle. Celý emblém byl navíc poněkud zvětšen tou měrou, že zasahuje do obou krajních pruhů, a červený klín protažen až téměř do poloviny délky listu. V té podobě prezidentský symbol uvádějí od r. 2001 FOTW

([http://flagspot.net/flags/ps\\_presi.html](http://flagspot.net/flags/ps_presi.html)). Vnitropalestinská krize spojená s vyjednáváním mezi prezidentem a vládou, vytvořenou radikálním hnutím Hamás, přivedla v prosinci 2006 na televizní obrazovky častěji prezidenta Abbáse (vystřídal zesnulého Arafata v r. 2005), který patrně používá jiné podoby svého osobního emblému – po egyptském

způsobu používá státní vlajku se zlatými třásněmi a státním znakem nad zkříženými šavlemi v černém pruhu při žerdi. Popis této vlajky sdělil Klaus-



Michael Schneider řediteli FOTW Robu Raesidovi 7.1.2007.

## PARAGUAY

Proti naší předcházející informaci (5) se od konce 90. let používá na prezidentské vlajce poněkud jiný emblém – žlutá hvězda na modrém disku uprostřed je lemována nejen zelenou palmovou (vpravo) a vavřínovou (vlevo) ratolestí, ale také červeným mezikružím se žlutým opisem s názvem státu. Na tuto změnu upozornil na FOTW Željko Heimer 25.10.2002.

[http://flagspot.net/flags/py\\_pres.html](http://flagspot.net/flags/py_pres.html)

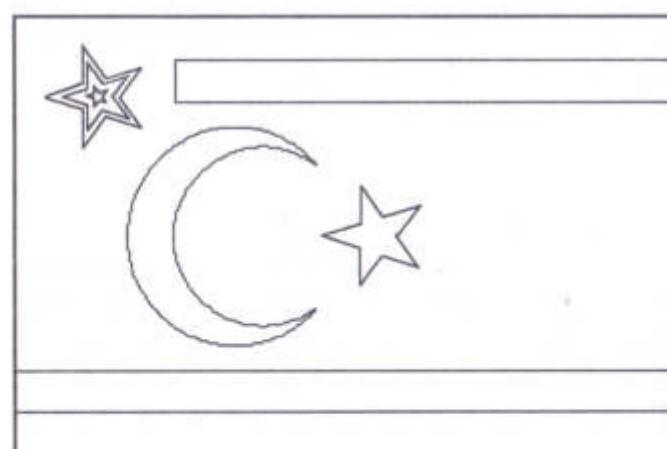
## RAKOUSKO

Naši informaci z *Vexilologie* č. 142, s. 2741 doplňujeme osobním sdělením dr. M. Schmögera z 8.10.2006, že tuto vlajku používá prezident výhradně na moři.

## SEVERNÍ KYPR

Zákon č. 36/1989 místní turecké správy stanovil vlajku prezidenta Severokyperské

turecké republiky. Tvoří ji zlatě lemovaná státní vlajka, jejíž horní červený pruh je v kantonu přerušen bílým čtvercovým polem, do kterého je vložena červená, zlatě lemovaná hvězda stejné velikosti, jako je ta u půlměsice, která je překrytá další menší zlatou hvězdou uprostřed a otočená jedním cípem kolmo k žerd'ovému okraji. Vzdálenost hvězdy k hornímu i žerd'ovému okraji odpovídá 2/29 šířky vlajky, šířka zlatého lemu listu odpovídá



1/80 šířky vlajky (Pascal Vagnat na FOTW z 9.3.1999). <http://flagspot.net/flags/cy-trnc.html>

## TÁDŽIKISTÁN

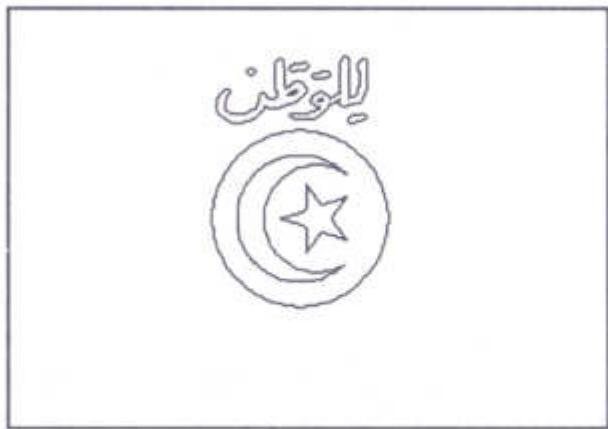
Insignie prezidentského úřadu, zřízené zákonem z 28.7.2006, byly slavnostně předány současnemu prezidentu Rachmonovovi 14.11.2006. Vedle znaku je to i standarta, tvořená obdélníkovým listem (1:2) v barvách pruhů státní vlajky, lemovaným zlatým lemem (jehož šířka odpovídá 1/20 šířky listu) a třásněmi. Uprostřed standarty je umístěn symbol zvaný *dirafši kovijon* a představující nezničitelnost a historické přetravávání národní státnosti. Jeho oválný tvar tvoří 4 bílé vinoucí se „sluneční“ pásy s vyobrazením slunce, představující věčnost pohybu času, Zemi a další planety a Slunce a vyjadřující štěstí, jednotu, blaho a pokrok země. Přes ně křížem položené figury, zakončené sedmicípými hvězdami, ztělesňují čtyři konce světa a symbolizují dobré sousedství, přátelství a spolupráci se zeměmi a národy světa. Horní okraj je završen špičkou kopí, představující vůli a sílu státu k obraně vlasti. Uprostřed symbolu, který je bílý se zlatou kresbou, je ve světle modrém kruhovém poli vyobrazen bílý okřídlený lev jako symbol síly, moci a slávy státu. Nad ním na okraji pole nachází zlatou nití vyšitá koruna a nad ní sedm hvězd, které tvoří základ státního znaku Tádžikistánu a jsou spodobněny i na tádžické vlajce. Symbol *dirafši kovijon* je vyšit zlatou nití po obou stranách listu a jeho vnější rozměr odpovídá 3/5 šířky celé standarty. Žerd', zakončená pozlacenou špičkou ve tvaru kopule, je při horním konci opatřena zlatým hřebem, na němž je vyryto jméno prezidenta a období, po které vykonával svou funkci (6).

*VDGF-Informationen č. 17  
(leden 2007) Jordi Perez  
Ibañez via FOTW-Mailinglist.*



## TRINIDAD A TOBAGO

Proti předcházející verzi (7) vlajky prezidenta se nyní uprostřed tmavomodrého listu o poměru stran 3:5 používá mnohem větší vyobrazení státního znaku, lemované dvěma žlutými vavřínovými ratolestmi; znak je navíc vyveden v barvách (předcházející varianta uváděla znak v jedné barvě – zlaté). Informaci o nové podobě vlajky, která byla patrně vytvořena v souvislosti s inaugurací tehdejší hlavy státu Arthurem Napoleona Raymondem Robinsonem 19.3.1997, přinesl s odvoláním na Album (4) Ivan Sache 11.1.2001.  
[http://flagspot.net/flags/tt\\_pres.html](http://flagspot.net/flags/tt_pres.html)

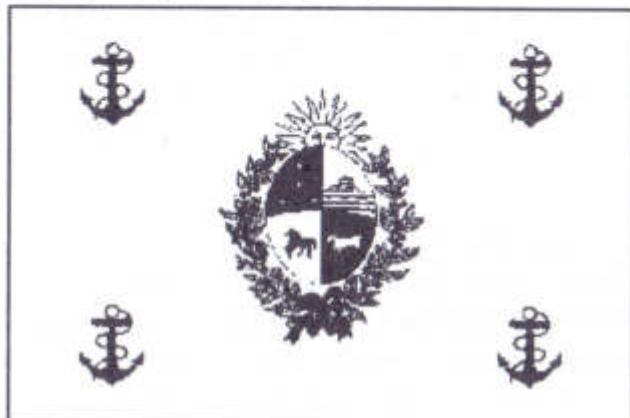


## TUNISKO

V r. 1999 došlo k úpravě vzhledu prezidentské vlajky, která je nadále obdélníková (2:3) a nikoliv čtvercová, je lemována zlatými a nikoliv stříbrnými třásněmi a nad bílým kruhovým polem

s červeným půlměsicem a hvězdou uprostřed má zlatě vyšitý nápis v arabštině *li-l watan* (Národu). Jak sděluje Joe McMillan 17.4.2001, byla tato vlajka původně používána všemi veliteli ozbrojených sil, nyní je její užití vyhrazeno pouze prezidentu republiky jako vrchnímu veliteli.

<http://flagspot.net/flags/tn-pre.html>



#### URUGUAY

Podle autora Alba (4) došlo ještě před r. 1998 k úpravě stávající prezidentské vlajky (7), na kterou bylo přidáno po jedné modré kotvě s lanem do každého rohu a cípu bílého listu. Armand Noel du Payrat o tom napsal do FOTW 15.6.1998.

<http://flagspot.net/flags/uy~rank.html>

#### VENEZUELA

Již námi uváděná (7) vlajka venezuelského prezidenta (tzv. *banderola*) byla jeho emblémem jako vrchního velitele ozbrojených sil a byla používána od 50. do 70. let minulého století. Pro použití na moři byla v 80. letech převedena do obdélníkové varianty (2:3) s tím, že bílé hvězdy byly posunuty do vrcholů imaginárního čtverce, v jeho středu zůstal státní znak; dvě horní ležely ve žlutém pruhu, jehož spodního okraje se dotýkaly dolními růžky, zatímco dvě dolní byly v červeném pruhu a horním cípem se dotýkaly pruhu modrého (Armand du Payrat z 6.7.1999).

\*/Y



Prezident Hugo Chávez Frías, který nastoupil úřad 2.2.1999, používá v současné době dvou vlajek – na svém autě vztyčuje žlutou standartu s barevným vyobrazením státního znaku uprostřed (Guillermo T. Aveledo z 25.6.2000), která r. 1997 nahradila obdobnou, ale červenou vlajku z r. 1970 (Željko Heimer z 20.8.2003). Na lodi pak vztyčuje vlajku zavedenou předpisy

W/B

\*/B

W/B



upravujícími námořní ceremoniály a protokol čj. MAN-EC-CGA-0001-B, které vstoupily v platnost 1.7.1997. Tvoří ji modrý list se státním znakem uprostřed a čtyřmi bílými

pěticípými hvězdami, po jedné v každém rohu a cípu listu o poměru stran 2:3 (Raul Orta z 18.5.2002).

[http://flagspot.net/flags/ve\\_pres.html](http://flagspot.net/flags/ve_pres.html)

Poznámky:

- (1) Peter Orenski: Presidents' flags A-L, Presidents' flags M-Z, Flag Curtsy to the Crown na webové stránce <http://www.tmealf.com>.
- (2) *Vexilologie* č. 121, s. 2264.
- (3) FOTW je mezinárodní internetová konference „Flags of the World“.
- (4) Album des pavillons nationaux et marques distinctives des etats et principales organisations internationales, 8. vydání, Brest: Service hydrographique et océanographique de la Marine, 2000.
- (5) *Vexilologie* č. 63, s. 1258.
- (6) Webová stránka prezidenta [http://www.president.tj/rus/novostee\\_141106.htm](http://www.president.tj/rus/novostee_141106.htm). Vyobrazení vlajky zveřejníme až po obdržení důvěryhodného provedení její konstrukce.
- (7) *Vexilologie* č. 63, s. 1259.

## NOVÉ VLAJKY

### SAINT BARTHÉLEMY

Zveřejněním v úředním věstníku Francouzské republiky vstoupil v platnost dne 22.2.2007 zákon, kterým její Národního shromáždění 9.2. a celý parlament dne 21.2. téhož roku přiznaly statut zámořského územního společenství (*collectivité*) Francie dvěma municipalitám, resp. dependencím, tvořícím dosud jediný okres zámořské oblasti Guadeloupe, ostrovům Saint Barthélemy a Saint Martin. Na základě souhlasu 95,5 % hlasujících v referendu konaném 7.12.2003 se tak i dosavadní municipalita francouzské državy Guadeloupe Saint Barthélemy stala svébytnou francouzskou državou s vlastním prefektem i Územním shromážděním, jež bude zvoleno v nejbližší době, jakož i s vlastními symboly. Byť byl znak, připomínající ve zkratce evropské mocnosti, které se ostrova postupně zmocňovaly, znám již z dřívějška (1), v podobě vlajkového znamení na bílém listu o poměru stran 2:3 se jako oficiální symbol ostrova poprvé prokazatelně uvádí od června 2006. (2)

Znak navržený r. 1977

heraldičkou Mireille Louisovou tvorí modrý štit s červeným břevnem; tři zlaté bourbonské lile na modrém horním poli připomínají období francouzské nadvlády nad tímto karibským ostrovem od jeho obsazení francouzskými piráty v r. 1638, jakož i jeho existenci jako separátní francouzské kolonie v letech 1648-1651, 1659-1784 a znova od 16.3.1878, kdy Francie ostrov odkoupila od Švédska a začlenila jej jako dependenci do své kolonie Guadeloupe. Stříbrný osmihrotý kříž na červeném břevnu připomíná nadvládu rytířů



\*/W

Maltézského řádu, kteří ostrov obsadili r. 1651 a opustili v r. 1656 kvůli jeho neúrodné půdě a suchému klimatu, jež místní obyvatelstvo odsuzovaly k obživě nepočestným způsobem – piraterii. Francouzská kolonie byla obnovena r. 1659, resp. r. 1674, kdy ji francouzská koruna vykoupila od Západoindické společnosti, které ji maltézští rytíři prodali r. 1665. Poté, co se ostrov stal opakovaně cílem britské okupace (1744-1748, 1779, 1781), nelze se divit rozhodnutí krále Ludvíka XVI., který jej smlouvou se švédským králem Gustavem III. z 8.7.1784 vyměnil s platností od r. 1785 za francouzské výhody v obchodě se Švédskem. Švédskou etapu v dějinách ostrova sv. Bartoloměje připominají nejen zlaté „Tre Kronor“ v modrém dolním poli, ale i název hlavního města nového územního společenství – Gustavia. Zlatá hradební koruna se třemi věžemi se stínkami, s černými otevřenými branami a kresbou zdíva na štitu připomíná statut municipality a byla všem francouzským městům udělena za prvního císařství, stříbrná pelikán se zlatou zbrojí jako štitonoši pak symbolizuje faunu ostrova. Černý nápis OUANALAO na zlaté stuze s červeným podložením odkazuje na původní karibské jméno ostrova ve francouzské transkripcii. (3) Současné jméno mu dal jeho objevitel Kryštof Kolumbus r. 1493 (Isla de San Bartolomeo) podle jedných pramenů (4) na počest patrona dne, kdy jej objevil (24.8.), podle jiných zdrojů (2) na paměť svého bratra Bartolomea.

- (1) Lucien Philippe (3) uvádí, že se tak stalo dne 9.12.1977 usnesením municipální rady, Ivan Sache na FOTW s odkazem na heraldickou pohlednicu od Mireille Louisové cca 1970.
- (2) Ivan Sache 6.3.2007 na FOTW (<http://flagspot.net/flags/gp-sb.html>) uvádí fotografii zachycující jeho vyvěšení vedle vlajek Francie a Švédska před budovou místní samosprávy. L. Philippe zaznamenává používání vlajky neoficiálně od r. 1977 v duchu tradice francouzských zámořských území vyvěšovat znak na bílém listu k použití na lodích. Dokládá to očividně i dopisem loďařské společnosti Dejean Marine Industrie z Bordeaux z prosince 1987, která v něm potvrzuje, že na požadavek místních orgánů používala často při rekreačních plavbách po Karibiku jako *pavillon de courtoisie* (zdvořilostní vlajku) a neoficiální vlajku spolu s francouzskou trikolórou i takovou vlajku ostrova.
- (3) L. Philippe: Le pavillon de l'Île de Saint Barthélémy, Emblèmes et Pavillons č. 20 ze září 1989, s. 22-23.
- (4) V. Liščák – P. Fojtík: Státy a území světa, Praha : Libri, 1998, s. 747.

-jm-, pf

## RŮZNÉ

### KNIHOVNA JAKO VLAJKA

V budově Klementina v Praze probíhala od 29.3 do 31.5.2007 zajímavá výstava „Oko nad Prahou“, která předvedla nejen vítěznou „chobotnici“ architekta Jana Kaplického, ale celou řadu dalších neméně pozoruhodných návrhů na novou budovu Národní knihovny. Byl mezi nimi i návrh č.037, kód 337799 KK, který vypracoval brněnský atelier Knesl a Kynčl, s.r.o. Kromě těchto dvou architektů utvořili autorský tým ještě další brněnští pracovníci Casková, Hajný, Šrom a dále Zechmeisterová z Hustopečí a Dvořáčková ze Šenova.

Celá budova knihovny byla navržena v podobě tří vzájemně souvisejících a propojených částí, které byly barevně odlišeny a při pohledu z výšky tvořily českou vlajku. Červená část byla plošně o něco menší a jakoby posunutá, takže při pohledu z letadla by tento vlajkový objekt mohl působit dokonce jakoby vlajícím dojmem. Modrá trojúhelníková a poněkud zvýšená část při pohledu shůry tvořila přirozeně klín, při stranovém pohledu poněkud vyčnívala jako lichoběžníková ploutev nad bílým a červeným traktem a zároveň mírně převyšovala okolní úroveň korun stromů na Letenské pláni. Škoda jen že tento, nám

vexilogum jistě sympathetic a zajímavý architektonický nápad, v konkurenci s rozplizlým nazelenalým modernistickým mořským tvorem neuspěl, i když by byl nesporně mnohem výraznější a při stále vzrůstajícím leteckém provozu by byl svou „českostí“ mnohem funkčnější.

Z.S.

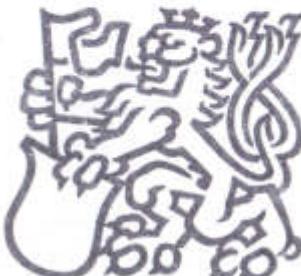
### ČESKÉ VEXILOLOGICKÉ PRVKY V NEWYORSKÉM METRU

K stoletému výročí vzniku podzemní dráhy v New Yorku v roce 2004 byly některé její stanice renovovány a doplněny uměleckými mozaikami. Autorem čtyř z nich na křížení Lexingtonské Avenue a 86. ulice je známý česko-americký výtvarník Petr Sís. V jedné mozaice použil motivu panáčka hrajícího na bombardon, jehož čáka je v podobě svisle umístěné české vlajky, bohužel z hlediska pozorovatele s červeným polem nalevo. Ještě zajímavější však je, že nohavice kalhot panáčka, které jsou těsně u sebe, jsou modré a doplněné červenobílými lampasy, takže tvoří vlastně vlajku amerických Slováků používanou v době první světové války. Možná že se někdy od autora dozvime, zda si byl těchto souvislostí vědom, či postupoval při své tvorbě čistě emocionálně. (Magazín DNES č.41/2004, s.44.)

Z.S.

### K JUBILEU ZBYŠKA SVOBODY

Nepochybujeme, že PhDr. Zbyška Svobodu všichni čtenáři znají alespoň jako autora několika zásadních článků ve *Vexilogii* či publikaci, které v rámci svého zaměstnání připravil. Mnozí ho znají i osobně ze schůzek výboru a kongresů České vexilogické společnosti. My se však s dr. Z. Svobodou nescházíme pouze na schůzkách a kongresech ČVS. Mnoho let s ním také pracujeme v Podvýboru pro heraldiku a vexilogii (PHaV) Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Dr. Z. Svoboda patří k těm jeho členům, kteří začali s Parlamentem spolupracovat již krátce po roce 1989, kdy se jako pracovník tehdejšího Vojenského historického ústavu podílel na přípravě nových symbolů nově se formujícího státu. Stal se též členem tehdy vznikající Heraldické komise – předchůdkyně nynějšího PHaV. Za více jak patnáct let své činnosti v podvýboru se podílel na kodifikaci několika tisíc komunálních vlajek, z nichž některé městské a obecní sám navrhl. Jeho bohatá a podrobná kartotéka obsahuje množství informací nejen o přijatých vlajkách, ale i o návrzích neschválených v podvýboru. Jeho nejčastější otázka při jednání podvýboru zní: „Kdo je autorem?“. Jeho pečlivá evidence autorů návrhů vlajek bude po zpracování a publikování velmi zajímavým zdrojem informací o průběhu a přijímání obecních symbolů v ČR. PhDr. Zbyšek Svoboda se 20. listopadu dožívá 75 let. Přejeme mu za všechny vexilogie, kteří ho znají, pevné zdraví a mnoho vexilogických radostí v příštích letech. P. Exner, P. Fojtík



### 4. ČESKÝ NÁRODNÍ VEXILOLOGICKÝ KONGRES

V příloze tohoto čísla zpravodaje jste obdrželi první informaci a předběžnou přihlášku na 4. český národní vexilogický kongres, který se bude konat ve dnech 13.-15.6.2008 v Přibyslaví. Zveme k účasti nejen ty kolegy, kteří vyslovili zájem o účast již na VČS 2007, ale i ostatní členy ČVS, zejména pak ty z Moravy, Slezska a Slovenska, kterým jsme chtěli uspořádáním kongresu na Českomoravské vysočině jejich účast usnadnit a zlevnit. Současně se obracíme na naše partnerské společnosti v ČR a na Slovensku, s nimiž vyměňujeme *Vexilogii*, aby seznámily s možností účasti i své členy s tím, že pořadatelé mají velký

zájem o jejich případná vystoupení na téma cehovní, hasičské či obecní symboliky (pečeti, znaků, praporů apod.). Obdobná tematika by měla převažovat i v příspěvcích členů ČVS, i když žádná omezení nejsou stanovena. Srdečně se na setkání s Vámi těšíme a připomínáme, že předběžnou přihlášku je třeba zaslat na adresu organizátora ČNVK a člena výboru ČVS Milana Týmy do 15. 11. 2007.

Výbor ČVS

*On June 13<sup>th</sup> – 15<sup>th</sup>, 2008 the Czech Vexillological Society organizes 4<sup>th</sup> Czech National Congress of Vexillology in the town of Přibyslav, ca 150 km south-east from Prague accessible by train to Brno. The congress fee amounts to Kč 400,- (i.e. approximately EUR 15,-) and covers the congress proceedings, an excursion, lunch on Saturday and Sunday and gala-dinner held on Saturday evening. Except of pensions in the town, a cheap accommodation (Kč 350,- per person and night, breakfast incl.) is also available in the hotel. An excursion to the famous architecture monument Zelená hora protected by UNESCO, the sight-seeing tour of the historical town of Přibyslav and the visit of the flag collection of the Fire Brigades Museum in Přibyslav is also available to congress participants free of charge. Those interested in participation are asked to contact us for more information and preliminary booking before 30 December 2007. Board of the CVS*

#### **FLAGS OF TURKIC STATES AND NATIONS**

*The newest part of a special issue of VEXILOKONTAKT due to 2007 was published in July. It brings many new data on flags of the ancient Turkic states from the Great Huns until the Ottoman Empire and those of contemporary Turkic nations living all over the world. Both Turkic states and nations are represented in the symbolism of Turkish President. This publication – dedicated to the XXII ICV FlagBerlin 2007- contains 40 pages with 27 drawings and four coloured charts and is available against payment of EUR 5,- or USD 10,- for overseas (mail including). If you are concerned send kindly the mentioned amount in cash to the CVS address; due to the low sum cheques cannot be accepted.*

Autoři hlavních článků:

RNDr. František Picha (Frantisek.Picha@synthon.cz), Erbenova 13, 602 00 Brno

Ing. Aleš Brožek (brozeka@svkul.cz), Keplerova 34, 400 07 Ústí nad Labem

Ing. Jaroslav Martykán, Matúškova 14/796, 149 00 Praha 4 - Háje

---

**VEXILOGIE (ISSN 1211-2615)** – the journal of the Czech Vexillological Society (attn J. Martykán), CZ-149 00 Praha 4 - Háje, Matúškova 14/796, The Czech Republic. E-mail address vexilogie@centrum.cz, <http://www.vexilogie.cz> Editor-in-chief Aleš Brožek. Editorial Board A. Brožek, P. Exner, P. Fojtík, P. Holas, J. Hubka, J. Martykán, L. Mucha (chairman), Z. Svoboda and M. Týma. Artwork Petr Exner and Pavel Fojtík. English translations Jaroslav Martykán.

September 2007

No. 146

---

**VEXILOGIE (ISSN 1211-2615)** - zpravodaj České vexilogické společnosti, o.s. (Ing. J. Martykán), 149 00 Praha 4 - Háje, Matúškova 14/796. Elektronická adresa vexilogie@centrum.cz, <http://www.vexilogie.cz> Výkonný redaktor Ing. Aleš Brožek. Toto číslo připravila redakční rada ve složení Ing. A. Brožek, Ing. P. Exner, Mgr. P. Fojtík, P. Holas, J. Hubka, Ing. J. Martykán, doc. RNDr. L. Mucha, CSc., (předseda), PhDr. Z. Svoboda a M.Týma. Výtvarně spolupracoval Ing. Petr Exner a Pavel Fojtík. Anglické překlady Ing. Jaroslav Martykán.

Září 2007

č. 146

## OBSAH:

NĚKOLIK POZNÁMEK K VEXILOLOGICKÝM SYMBOLŮM SLOVENSKÝCH SAMOSPRÁVNÝCH KRAJŮ (2. část)	2815
OLGA MASARYKOVÁ A JEJÍ VEXILOLOGICKÉ AKTIVITY	2819
VLAJKY NEJVYŠŠÍCH PŘEDSTAVITELŮ STÁTU SVĚTA (DODATKY A DOPLŇKY VI)	2825
NOVÉ VLAJKY	2831
Saint Barthélemy	2831
RŮZNÉ	2832
Knihovna jako vlajka	2832
České vexilologické prvky v newyorském metru	2833
K jubileu Zbyška Svobody	2833
4. český národní vexilologický kongres	2833
Flags of Turkic states and nations	2834

## CONTENTS:

SOME NOTES ON THE VEXILLOLOGIC SYMBOLS OF THE SLOVAK SELF-GOVERNING REGIONS (2nd part)	2815
OLGA MASARYKOVÁ AND HER VEXILLOLOGICAL ACTIVITIES	2819
FLAGS OF THE HEADS OF STATES (6th supplements)	2825
NEW FLAGS	2831
Saint Barthélemy	2831
VARIA	2832
A library building like a flag	2832
Czech vexillology elements in the underground of New York	2833
The jubilee of Zbyšek Svoboda	2833
4th Czech national congress of vexillology	2833
Flags of Turkic states and nations	2834